

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

Abikäsi Eesti kultuurimaastikule - Tallinn Music Week 2012

Magistrieksamiprojekt (15 EAP)

Berit-Helena Lamp
A61026

Juhendaja: Aune Unt, MA

Tartu
2012

SISUKORD

1. Sisu ja esitlusviisi valik.....	4
1.1. Sündmuse kirjeldus	4
1.3. Osalejate ja allikate valik	5
1.4. Formaadi ja žanri valik	6
1.5. Sihtauditooriumi kirjeldus	6
1.6. Sündmuse ühiskondlik olulisus	7
1.7. Projekti oletatav mõju.....	7
1.8. Ressurss ja eelarve	8
2. Projekti praktiline teostamine	10
2.1. Intervjuud.....	10
2.1.1. Intervjuu Anna Hildur Hildibrandsdóttiriga	10
2.1.2. Intervjuu Marije Brouweriga	11
2.1.3. Intervjuu Anu Aittoniemiga	12
2.1.4. Intervjuu Girts Majorsiga	13
2.1.5. Intervjuu Toomas Olljumiga.....	13
2.1.6. Intervjuu Guna Zućikaga	14
2.1.7. Intervjuu Joose Berglundiga.....	14
2.1.8. Intervjuu Ilya Bortnyukiga.....	15
2.1.9. Intervjuu Ed Bicknelliga.....	15
2.1.10. Intervjuu Helen Sildnaga.....	17
2.1.11. Intervjuu Kristo Rajasaarega.....	17
2.1.12. Intervjuu Iiris Vesikuga	18
2.2. Kontsertide videosalvestused	18
2.3. Muu materjal	19
2.4. Pika loo kirjeldus	19
3. Eneserefleksioon	22
3.1. Üksikasjalikumalt minu rollidest.....	24
3.2. Päevik.....	25
3.3. Projekti realiseerimise analüüs.....	Error! Bookmark not defined.
3.3.1. I etapp – teema ja formaadi valik.....	31

3.3.2. II etapp – planeerimine I ja võttegrupi leidmine.....	31
3.3.3. III etapp - planeerimine II ehk kõik mis puudutab võtetele eelnenud planeerimisprotsessi	32
3.3.4. IV etapp – festival.....	33
3.3.5. V etapp - postproduksioon	34
Kasutatud kirjandus:.....	36

1. Sisu ja esitlusviisi valik

1.1. Sündmuse kirjeldus

Magistrieksami erialase projektina tahtsin jäädvustada osakese Eesti kultuurielust ning teha seda festivali Tallinn Music Week (TMW) näitel. Tallinn Music Week, mis toimus 29.-31. märtsil 2012, on tänavu neljandat aastat toimuv muusikatööstuse konverents ja Eesti talendiesitlusfestival, millest võtab igal aastal osa sadu rahvusvahelise profiiliga muusikaettevõtjat ja –organisatsiooni, et luua sidemeid Eesti ja meie lähiregiooni muusikafirmade ja artistiesindajatega. Lühidalt tähendab see seda, et esinema tulevad välja valitud artistid ning kohale on kutsutud ka palju neid inimesi, kelle südame ja kõrvade võitmine võib tähendada artisti jaoks igasuguste uste avanemist. Sarnaseid festivale korraldatakse igal poole üle maailma¹, näiteks Eurosonic Noorderslag Hollandis, mida on korraldatud juba üle 20 aasta ning kuhu on viimastel aastatel leidnud tee ka Eesti bändid.

Lisaks muusikalistele etteastetele, mis on tavainimesele rohkem nähtavad, toimus festivali raames kahel päeval (reedel ja laupäeval, vastavalt 30. ja 31. märtsil) ka konverents, kus arutletakse erinevate muusikatööstust puudutavate küsimuste üle. Näiteks olid sel aastal teemadeks autoriõigused, mänedžeri rollist artisti abistamisel ja muusikaekspordi initsiatiividest ja poliitikast Euroopas². Seminaripaneelidest saavad osa võtta festivalile registreerunud delegaadid, kes võivad olla nii muusikatööstuse esindajad, artistid kui ka meedia. Soovi korral saab konverentsist osa võtta ka tavainimene. Selleks tuleb hankida delegaadipass, millega ühtlasi kaasneb ka festivali kataloog ja sissepääs kõikidele üritustele, mis Tallinn Music Weeki raames toimuvad. Delegaadipassi saab osta festivali kodulehelt ning see maksab hinnavaheemikus 80-150 eurot, olenevalt ostmise ajast³. Festivali konverents toimus Tallinnas Nordic Hotel Forumi konverentsisaalis ning bändid astusid üles muusikaklubides ja kontserdisaalides üle Tallinna linna⁴.

¹ Nimekiri Euroopa *showcase*-festivalidest http://www.cirpa.ca/Storage/48/4054_European_Showcasing_Festival_List_updated_nov_21_2011.pdf (vaadatud 24. jaanuar 2012)

² 2012. aasta konverentsipaneelide teemad http://www.tallinnmusicweek.ee/seminar_2012.php (Vaadatud 21. mai 2012)

³ Võrdluseks – näiteks Euroopa suurima *showcase* festivali Eurosonic Noorderslagi konverentsi pass maksab vahemikus 240-375 eurot. <http://conference.eurosonic-noorderslag.nl/en/news/headlines/article/conference-registration-now-open/> (Vaadatud 21. mai 2012)

⁴ Jazzkaar ja Viljandi Folk oma kavaga teatris NO99, Hard Rock Laager Tapperis, Hea Uus Heli ja Rabarock Von Krahli teatris ja baaris, samuti pakub kahes saalis programmi Rock Café. Teist aastat koostab oma *showcase*'i klubi Korter. Odessa Pop esitleb koostöös UK plaadifirmaga Brainlove artiste Sõpruse kinos – tegemist on talendivahetusprogrammiga Projekta, mille raames jõuavad Eesti artistid ka mai kuus Londonis toimuvale festivalile. Uutest kontserdikohtadest on TMW kavva lisandunud veel Katel ning klubi Studio Sauna tänaval. Eesti Muusika Arenduskeskus koostöös Interpreetide Liidu ja Pille Lille Muusikute Toetusfondiga presenteerib andekaid klassikalise muusika interpreete Estonia Kontserdisaalis ja Eesti Muusika Päevad tutvustab Eesti nüüdiseliloomingut Mustpeade Majas.

Festivali peakorraldaja on Helen Sildna.

Festivali muusikaline amplituud on üsna lai. Üles astuvad nii nüüdisklassika ja jazzmuusika kollektiivid kui ka kõige karedamad nn kolemuusikapundid. Lisaks kodumaistele on nimekirjadesse pigitud ka mõned välismaised kollektiivid, et äratada tähelepanu meil toimuva vastu ka teistes riikides. Tänavu laekus festivalil mängimiseks avaldusi 418 artistilt 23st riigist. Festivalile esinema pääses aga 183 artisti (2011. aastal esines 147 artisti).

Veel statistikat – esinemislavasid oli festivalil 27 ning kontserte külastas 11 200 inimest. Festivali konverentsiprogrammi külastas 589 kohalikku ja välismaist delegaati.

1.2. Sündmuse valiku põhjendus

Tallinn Music Week on minu hinnangul siinsetele artistidele väga oluline üritus, sest festival toob sõna otseses mõttes toob koju kätte võimaluse saada rahvusvaheliselt tuntud tegijaks. Oma muusikaga Eestist välja saamine on endiselt siinsetele artistidele keeruline ülesanne, sest puudub kogemus ja kontaktid ning seetõttu ei osata kuskilt peale hakata.

Showcase tüüpi festivalid on mujal maailmas väga populaarsed ning on väga tänuväärne, et see ka Eestis nii tõsiselt on kanda kinnitamas. Kahe päeva jooksul koguneb Tallinnasse nii palju oma ala eksperte, kelle teadmised ja kogemused võiksid olla asjast huvitatutele tõeliseks väärtuseks.

Ka tehtud intervjuudest selgus, et *showcase* festivalid on olulised ka muusikatööstusele endale, sest see annab võimaluse ühes kohas ühes ajahetkel näha võimalikult palju bände, mida enamasti niisama võimalik teha ei ole.

1.3. Osalejate ja allikate valik

Tänavusest festivalist võttis osa 589 delegaati. Nende hulka kuulus nii mäenedžere, plaadifirma esindajaid, festivalide korraldajaid, meedia esindajaid kui ka artiste endid.

Allikaid valides püüdsin lähtuda sellest, et sõna saaks vähemalt üks esindaja igast muusikatööstuse eri osast. Kuna suurem osa nendest nimedest ei pruugi laiemale avalikkusele suurt midagi öelda, kuid samas võib olla tegu väga olulise nn nupulevajutajaga, siis palusin korraldajal festivali eel delegaatide nimekiri kriitilise pilguga üle vaadata ning mulle välja tuua paarkümmend nime, kellega võiks intervjuud teha. Korraldaja soovitustest valisin välja umbes kümme nime, kellega võtsin ühendust ja palusin neilt pool tundi nende aega, et intervjuud teha.

Nii sai lõplik intervjuueeritute list järgmine: 1) Anna Hildur Hildibrandsdóttir (spetsialist muusikaekspordi alal); 2) Marije Brouwer (showcase festivali korraldus); 3) Anu Aittoniemi (showcase festivali korraldus); 4) Girts Majors (muusikafestivali korraldaja); 5) Toomas Olljum (bändi mäenedžer); 6) Guna Zúćikaga (bändi mäenedžer); 7) Joose Berglund (plaadifirma omanik); 8) Ilya Bortnyuk (promootor); 9)

Edward Bicknell (mänedžer ja kontserdikorraldaja; 10) Iris Vesik (artist); 11) Helen Sildna (Tallinn Music Weeki peakorraldaja), 12) Kristo Rajasaare (TMW programmidirektor).

1.4. Formaadi ja žanri valik

Festivalilt kogutud materjali avaldasin kahes erinevas formaadis – lühemad intervjuuklipid ja pikem dokumentaalfilmi formaadis tükk, mis räägib konkreetset showcase-festivalide kasulikkusest ja TMWst.

Kuna intervjuudes tuli juttu ka muudest teemadest, kui ainult showcase-festivalid, siis sobib see materjal väga hästi eraldiseisvateks intervjuuklippideks. Nende pikkus varieerus alates 3 minutist kuni ligi 20 minutini. Neid intervjuuklippe avaldasin veebiportaalis Rada7.ee. Rada7.ee⁵ on üks suurima kasutajaskonnaga eestikeelne muusikat ja kultuuri kajastav interaktiivne veebikeskkond Eestis, olles oluline sõlmpunkt kõikidele alternatiivmuusika ürituste korraldajatele, artistidele, meediale ja publikule. Lisaks sellele on väga heaks kanaliks ka mitmed sotsiaalse suhtluse portaalid, näiteks Facebook. Videoid edastas in videokanali YouTube abil, sest see on kõigile teada-tuntud, selle eest ei pea maksma ning see on kättesaadav rahvusvaheliselt.

Pikem videomaterjal, mida võib ka dokumentaalfilmiks nimetada on väga lihtsa ja klassikalise vormiga. Peamiselt intervjuudele põhinev interaktiivses laadis dokumentaal, kus intervjuueeritava või täpsem oleks vist ütelda – usutletava isiku juttu ilmestavad kaadrid festivali raames toimunud kontsertidelt.

Rõhk ja põhitähelepanu on kõnelejal. See on midagi, mida võib nimetada autorikontseptsiooni ja sihtrühma ühishuviks. Videomaterjali sihtrühm nimelt on valdkonnaga niivõrd hästi kursis ja leiab aega kontserte külastada; see seltskond on huvitatud sellesse videomaterjali valitud kõnelejate kuulamisest, sihtrühm ei vaja illustreerivat materjali ega mingit ponnistamist pildi atraktiivsemaks muutmise nimel. Neid momente arvesse võttes ongi tükk lihtsa vormiga, et oleks võimalik kõnelejat segamatult kuulata ja temaga kaasa mõelda.

Pikema dokumentaalfilmi esitamiseks ETV2 programmis on esialgne ja põhimõtteline kokkulepe ka olemas.

Lisaks saab salvestatud materjali hiljem vastavalt vajadusele mitmel viisil ära kasutada, näiteks luua treilereid või muid reklaamklipikesi.

1.5. Sihtauditooriumi kirjeldus

Kõige üldisemalt öeldes on selle festivali ning seeläbi ka minu kajastuse sihtauditooriumiks muusikast ja sellega seotud protsessidest huvituv inimene. Mis aga minu meelest teeb selle sihtauditooriumi teistsuguseks on see, et pigem jälgib sellest huvitatud inimene alternatiivsemaid infokanaleid, nagu näiteks juba eelnimetatud

⁵ www.rada7.ee/meist

Rada7 ja erinevad Facebooki fännilehed. See auditoorium ei otsi seda infot Aktuaalse Kaamera uudistest või päevalehtedest (ehkki ka seal on neid teemasid kajastatud ja kindlasti kajastatakse ka edaspidi, kuid mõnevõrra pealiskaudsemalt), vaid teeb seda justnimelt kanalite kaudu, mis on spetsialiseerunud säärase teemade infotorudeks.

Seetõttu ma ka leian, et antud teema kajastamise juures ei ole peamine eesmärk saada linnuke kirja suuremates peavoolu meediakanalites, vaid saada märgatud võimalikult paljude konkreetsest teemast huvitatute poolt. Seda saab aga teha valides kanalid, mille kaudu on võimalik antud auditooriumile kõige lihtsamini läheneda. Kuna üheks peamiseks ja jätkusuutlikumaks muusikat ja kultuuri kajastavaks veebileheküljeks on kujunenud Rada7.ee, siis on ka kõige otstarbekam seda kanalit kasutades jõuda vastava auditooriumini.

Lisaks Rada7.ee lehele endale, levitati videolinke ka sotsiaalmeediavõrgustikus Facebook. Lisaks saatis TMW pressiesindaja videolinke ja sellekohaseid pressitekste välja ka TMW meilinglisti kaudu.

1.6. Sündmuse ühiskondlik olulisus

Festival loob selle ruumi, kus kohtuvad abiotsijad ning (välis)ekspertid. See omakorda tekitab kohalikes muusikutes ja kultuuriinimestes julguse oma asjaga jõulisemalt tegeleda ning näidata ennast ja meie, Eesti kultuuri ka mujal maailmas. Ajaloolise eripära tõttu on Eesti kultuurimaastik selles valdkonnas mitu ringi maha jäänud, sest meie jaoks kõlas stardipauk alles 1990ndate alguses. 20 aastat on lühike aeg selleks, et loksuksid paika mitmed olulised sõlmpunktid, näiteks kas või see, kas, kuidas ja mil määral peaks riik kultuuri rahastama.

Leian, et festivali delegaatide näol kohale tulev kogemus ja *know-how* on hindamatu väärtusega ning võiks olla õppimiskohaks kõigile, kes Eesti muusikamaastikul opereerivad, olenemata muusika žanrist. Lisasin käesoleva projektikava lõppu ka festivali peakorraldaja Helen Sildna poolt koostatud eelmistel aastatel toimunud festivalide mõjude analüüsi.

1.7. Projekti oletatav mõju

Minu kajastuse mõju võiks lõppkokkuvõttes olla see, et veelgi tähtsustada selle ürituse olemust ning seda ka mõnevõrra selgemaks teha. Tänapäeva seisuga tundub kohati veel, et selle toimumist võetakse iseenesest mõistetavalt, kuid ideaalvariandis peaksid artistid ise vaeva nägema, et sinna ennast näitama saada. Lisaks, kuna kajastus on kättesaadav ka rahvusvaheliselt (YouTube), siis tõmbab see kindlasti tähelepanu ka mujalt, mis on omakorda meie kultuuriruumile kasulik.

Kuna intervjuud said tehtud paljude inimestega, kes on näinud muusikatööstuse köögipoolt ning annavad ka vihjeid selle kohta, kuidas ennast paremini nähtavaks teha, siis ma tahaksin loota, et artistid nopivad selle teadmise nendest videotest välja ning suudavad seda enda kasuks pöörata.

1.8. Ressurss ja eelarve

Kui esmalt arvasin, et projekti tarbeks läheks vaja kaamerat ja kedagi, kes mõistab seda ka käsitseda, siis sai üsna kähku siiski selgeks, et sellest ei piisa. Õnneks õnnestus teha koostööd Balti Filmi- ja Meediakooli (BFM) tudengitega, kes tegelesid ise tehnilise poolega. Mina kirjeldasin oma operaatorile (Reinis Spaile) ära, mida me teeme ja mis projektiga tegu on ning tema hoolitses selle eest, et oleks olemas vajalik tehnika ning vajalikud lisa abikäed.

Nii oli mul abiks kokku viis inimest – Reinis Spaile (masterkaamera operaator), Reinis Aristovs (kattelaanikaamera operaator), Kalvis Kulackovskis (vastutas valgustuse eest ning oli kohati ka operaator), Davis Jaunzems (vastutas heli eest) ja Stanislav Barashev (viis läbi intervjuud).

Mina ise koostasid projekti ja plaanid, leppisin kokku intervjuud, organiseerisin võtete ajal kõike vajalikku alates kohvist, lõpetades mööbli ja pikendusjuhtmetega, korraldasin logistika ja suhtlesin bändidega filmimise loa saamise osas. Ning tegin võtete järgselt kogu postproduksiooni.

Montaažiks kasutasin oma isiklikku arvutit, mille jõudluse tõstmiseks pidin ostma juurde mälu. Vaja läks ka kolme kõvaketast, et kogu materjal ära mahutada. Montaažiks kasutasin programmi Final Cut Pro 7, mis tundus mulle lihtsam ja loogilisem kui programmi viimane versioon Final Cut Pro X.

Järgnevalt toon ära tehnika, mida võtetel kasutasime ning selle rendihinnad Balti Filmi- ja Meediakooli hinnakirja alusel. Hinnad on arvestatud 8 tunni alusel ning sisaldavad käibemaksu. Osadel asjadel puuduvad hinnad seetõttu, et need olid filmitiimi liikmete isiklikud asjad või puudus sellekohane märg BFMi hinnakirjas. Antud nimekirja koostas mulle operaator ning võib olla, et sealt on ka midagi puudu.

Kogus	Nimetus	Hind	Kokku
3	650W ARRI Junior 650 PLUS Fresnel	6,40	19,2
3	Canon 7D kit	64	192
1	Canon 50mm 1.4 lens		
1	Canon 16-35mm 2.8 lens		
1	Canon zoom lens		
1	Canon XL H1 kaamera	77	77
1	Manfrotto tripod	12,80	12,80
1	Libeca tripod	16	16
1	Zoom H4N sound recorder		
		Kokku:	317

Arvestades, et tehnika oli meie käes reede varahommikust (30. märts) kuni esmaspäeva hommiku kella 11ni (2. aprill), siis teeb see rendiaja kogupikkuseks umbes 72 tundi. Seega läinuks projekti jaoks tehnika rentimine maksma ca **950 eurot**.

Uurisid BFMi tudengite käest ka seda, et kui palju tavaliselt makstakse operaatoritele, valgustajale ja helimehele, ning neile teadaolevalt on turuhinnad sellised: helimees 100 eurot/päev, valgustaja 100 eurot/päev, operaator 150 eurot/päev ja operaatori assistent 50 eurot/päev. Minul oli võttepäevi kokku 2, seega teeks inimressursi töötasud kokku **800 eurot**.

Lisaks tuleb arvestada ka igasuguste muude kuludega, mis tegemise käigus tekivad. Esimene neist on kulud, mis puudutavad transporti – küttekulud ja parkimiskulud. Kahe päeva jooksul kulus bensiinile ca 10 eurot ning parkimisele ca 40 eurot, sest parkida tuli vanalinnas ja Tallinnas on see kõike muud kui odav. Ja viimaseks kuluartikliks oli söök. Kuna võttepäevad olid pikad, pidin ma hoolitsema selle eest, et võttegrupp nälga ei sureks. Kõige lihtsam lahendus sellele probleemile oli nii, et nad käisid ise söömas kus tahtsid ning andsid mulle pärast tšekid ja ma hiljem tasaarveldasin. Söögikulud olid kahe päeva peale kokku 62,90 eurot.

Seega, kui kõik kulud kokku arvestada, oleks sellise projekti maksumus umbkaudu **1862 eurot**.

2. Projekti praktiline teostamine

2.1. Intervjuud

Projekti tarbeks intervjuerisin kahe päeva jooksul üheksat delegaati. Enamikega neist leppisin intervjuu eelnevalt kokku, aga olid ka mõned üksikud, kelle puhul pidin n-ö varrukast kinni haarama ja nad kaamera ette tirima. Sain kätte kõik, keda ma tahtsin intervjuerida.

Paar päeva enne intervjuusid arutasin oma intervjuerijaga kõik intervjueeritavad üksipulgi läbi, et mida kellelt küsida võiks. Koostasime iga isiku kohta eraldi n-ö märksõnakaardi, ehk siis panime kirja, mida tahame teada saada. Esiteks aitas see intervjuude tegemisel kiiresti meelde tuletada, mida küsida, teiseks oli see osa taustauuringust.

Teoreetilises plaanis on tegemist ekspertintervjuudega. Ekspertintervjuu kui meetod põhineb oma ala asjatundjaga tehtud formaliseerimata (s.t vabade vastustega) intervjuudel, kus küsitakse eksperdi hinnanguid, prognoose jms mingi ala olukorra ja edasiste arengute jms kohta.⁶

Saadud materjali monteerisin kokku intervjuuklippideks, püüdes neid temaatiliselt sujuvaks teha.

Intervjuud avaldatakse veebilehel www.rada7.ee alates 16. maist igal esmaspäeval, kolmapäeval ja reedel üks jupp. Juurde läheb väike kirjalik kokkuvõtte sellest, millest intervjueeritav räägib ning ka üks kaader videost. Kõik lõigud Rada7 keskkonnas on võimalik leida läbi märksõnalingi - http://www.rada7.ee/silt/tmw_videointervjuud.

2.1.1. Intervjuu Anna Hildur Hildibrandsdóttiriga

<http://youtu.be/5Dm9KlyfBf0?hd=1>

Avaldamiskuupäev 16. mai.

Islandi muusikaekspordi juht Anna Hildur on Eesti muusikamaastikul silma peal hoidnud juba ammu. Tänavuse Tallinn Music Weeki ajal antud intervjuus räägib naine Eesti ja Islandi muusikaskenede erinevustest ja sarnasustest, kultuuri rahastamisest ja sellest, kuidas muusikatööstus peaks toimima. Lisaks jagab Anna mõned näpunäited bändidele, kes plaanivad showcase festivalil üles astuda.

Anna Hildur oli valikus seetõttu, et esiteks on ta pärit samasugusest väiksest riigist nagu Eesti ning ta on muusikekspordiga tegelenud juba mitukümmend aastat. Seega on tema kogemuste- ja teadmistepagas hindamatu väärtusega. On näha, et igasugune muusikaga seonduv on Annale tõesti väga südamelähedane, sest ta muudkui korraldab ja harib ja mõtleb välja viise, kuidas olla abiks artistidele, kes tahavad kuhugi jõuda.

⁶ Kvalitatiivne analüüs : kompendium Triin Vihalemma loengukursusele / [koostanud] Triin Vihalemm: Tartu Ülikool, 2000

Anna Hildur on TMW-l käinud juba kõige esimesest festivalist peale, seega on tegu n-ö “vana kalaga”. Kuna mina olin see, kes delegaadid maja pealt üles otsis ja nad intervjuuruumi juhatas, siis oli mul teel ruumi natuke aega eelnevalt juba sissejuhatust teha ja uurida mingit taustinformatsiooni (näiteks kas või seda, kas ta on TMW-l varem käinud jne).

Teadsin eelnevalt, et tegu on väga meeldiva ja toreda naisterahvaga. Tegu oli esimese päeva (reede, 30. märts) kolmanda intervjuuga, seega oli juba pisut paika loksunud küsimuste esitamise loogika ning ka mingid kindlad temaatikad hakkasid paika loksuma, mis hakkasid intervjuudes korduma. Anna on väga enesekindel ja rahulik inimene ning ta rääkis rahulikult tõsistest asjadest, mis ilmselgelt on tema südameteemaks.

Intervjuu läks minu hinnangul päris hästi, sest saime vastused kõikidele oma küsimustele, mis olime eelnevalt välja mõelnud. Lisaks leppisin intervjuueerijaga kokku, et kui tema on küsimustega lõpetanud, siis ta küsib minu käest üle, et äkki on mul intervjuud kuulates tekkinud veel mõni mõte mida küsida. Kõikide puhul seda tarvidust ei tekkinud, aga Anna käest küsisin ühe asja lisaks. Intervjuu kestis peaaegu 25 minutit.

2.1.2. Intervjuu Marije Brouweriga

<http://youtu.be/yBT3gSYOvPQ?hd=1>

Avaldamiskuupäev 18. mai.

Marije Brouwer on nõ talendikütt Euroopa suurimal showcase festivalil Eurosonic Noorderslag, mis toimub Hollandis. Festival toimub juba aastast 1996 ning tänasel päeval astub seal üles umbkaudu 300 artisti. Vähem oluline ei ole ka see, et üritusele voolab kokku ligi 3000 muusikatööstuse nõ tähtsat nina, kellele silma jäämine võib mõnele artistile olla võtmekohaks. Marije räägib pisut festivali päritolust ning selle eesmärkidest. Lisaks räägib ta kultuuri rahastamisest Hollandis ja ka sellest mida peaks bänd enne ja pärast sellisel üritusel esinemist tegema.

Marijega tekkis väikene segadus, sest algselt pidi tema asemel tulema hoopis tema kolleeg Robert Meijering. Temaga oli mul intervjuu eelnevalt kokku lepitud ning selleks, et teda maja pealt üles leida, helistasin numbril, mis tal TMW delegaatide andmebaasi oli märgitud. Vastu võttis aga hollandi keelt kõnelev naisterahvas, kes kõlas nii monotoonselt, et arvasin algul, et tegu on automaatvastajaga ja panin telefoni ära. Proovisin mõne minuti pärast uuesti ja jälle võttis sama naine vastu, aga nüüd oli ta juba üsna tigeda häälega. Sain aru, et teisel pool on siiski elus inimene. Vabandasin siis inglise keeles ja küsisin, et kas Robertiga on võimalik rääkida. Mulle vastati, et ta pole parasjagu kohal, et kas saab jätta teate. Selgitasin olukorda, et mul oli lepitud temaga intervjuu kokku, et kas mul oleks võimalik saada tema mobiiltelefoni numbrit. Sain numbri ja helistasin Robertile, kellel ma olin meeles küll, aga ta vabandas ette ja taha, et on hoopis Hollandis ning ei saanud tulla, kuna peab viibima matustel, aga et tema asemel on keegi teine. Ta ütles mulle ka oma asendaja nime ja ütles et küsigu ma Heleni (Sildna) käest, küll tema teab, aga keele eripärade tõttu ei saanud ma sellest nimest päriselt aru ja kuna inimene oli matustel, ei tahtnud ka rohkem kinni pidada. Helen aga ütles, et ta täpselt ei tea ja uurigu ma alt infolauast. Infolaua

tüdrukud teadsid, et on toimunud vahetus ja teadsid ka, et asendaja saab eile õhtul ja ööbib samas hotellis, aga kuna ta ei olnud eelneval õhtul veel delegaadiks registreerinud, siis nad ei osanud peale tema nime mulle mitte midagi anda. Läksin siis tema nimega hotelli vastuvõtulauda, selgitasin olukorda ja palusin, et kas oleks võimalik saada tema telefoninumbrit. Teenindaja pakkus, et ma võiksin helistada talle tuppa. Ei uskunud küll, et ta peaks toas viibima, sest sel kellaajal olid seminarid juba täies hoos, aga mul vedas ja tütarlaps võttis siiski vastu. Leppisime kokku intervjuu aja, mis oli paar tunni pärast. Ühesõnaga, täielik ootamatus, aga õnneks õnnestus see lahendada.

Intervjuu läks aga natukene üle kivide ja kändude, sest Marije ei olnud ilmselgelt selle toimumisega arvestanud. Kuna meil oli enne intervjuud aega kümnekond minutit niisama vestelda, siis püüdsime nii palju selgitada kui võimalik, millest me rääkida tahaksime ja muuta õhkkonda mõnusamaks. Ometi ei osanud ta osale küsimustest vastata või tundus kuidagi muud moodi ebalev.

Iseenesest on mul kahju, et seetõttu jäi Eurosonicu pool natuke nõrgaks, sest eelnevalt ma teadsin, et Robert Meijering on väga hea rääkija. Teisalt mul on hea meel, et tekkinud olukord üldse selliselt lahenes ning et meil ei tulnud hakata otsima mõnda uut rääkijat, mõnelt muu festivali esindajat. Uue eeltöö tegemine ja süvenemine võtnuks liiga kaua aega või siis olnuks intervjuu poolikult tehtud ning seda ma ei tahtnud, et see juhtuks. Intervjuu kestis umbes 22 minutit.

Kui nüüd tulla selle juurde, et miks see allikas oluline on, siis tahtsin, et mul oleks esindatud Euroopa suurima showcase festivali mõtted ja kogemus.

2.1.3. Intervjuu Anu Aittoniemiga

<http://youtu.be/M56oux17QfA?hd=1>

Avaldamiskuupäev 21. mai.

Anu Aittoniemi töötab Soome showcase festivali Muusikki&Media heaks. Intervjuus räägib ta pisut konkreetselt sellest festivalilt ning showcase festivalidest ning nende olulisusest üldisemalt. Lisaks jagab Anu mõned tarkuseterad muusikatööstuse köögipoole pealt selle kohta, kuidas peaks bänd ennast promoma ja kuidas showcase festivalil esineda.

Anu Aittoniemi oli meie kõige esimene intervjuu, seega oli kõik veel selline värske ja natukene n-õ katsetamine. Anu küsis minu käest eelnevalt meilivahetuses, et mida me temalt küsima hakkame. Tegin kiire ülevaate ning juba siis ütles ta osade asjade kohta, et ei oska nendele vastata. Osa nendest asjadest jätsime siiski sisse, sest minu meelest ei ole ülepea keeruline vastata küsimusele, mis küsib tema arvamust millegi kohta. Seetõttu tuli ka temalt mõni vastus, et “ma ei ole õige inimene seda kommenteerima”. Vajaliku materjali saime aga kätte, nii et päris tühja see intervjuu ei läinud. Seda ja intervjuud Marije Brouweriga hindaksin ma tehtutest sisuliselt kõige nõrgemateks. Intervjuu kestis umbes 12 minutit.

2.1.4. Intervjuu Girts Majorsiga

<http://youtu.be/h48iF8N3eZo?hd=1>

Avaldamiskuupäev 23. mai

Girts Majors on Lätis toimuva Positivus festivali peakorraldaja. Kui meie kohalik suurim festival Rabarock näeb vaeva, et igal aastal ots otsaga kokku tulla, siis Positivus on õigeid valikuid tehes saanud väga populaarseks. Festival on viimase kahe aasta jooksul välja müüdud. Girts räägib festivali korraldamisest lähemalt, näiteks sellest, miks festival toimub just seal, kus ta toimub ning millise filosoofiaga festivalile esinejaid valitakse. Lisaks räägib ta ka populaarkultuuri rahastamisest Lätis ning Eesti-Läti koostööst.

Intervjuu Girts Majorsiga oli planeeritud laupäeva ehk teise päeva peale. Temaga mingeid probleeme ei esinenud ja ka intervjuu tuli minu hinnangul hea ja sisukas ning andis hea ettekujutuse sellest, kuidas peaks festivali korraldama ja mille peale mõtlema. Läti intervjuueeritavatega oli kohe muidugi see toredus, et kui nad kuulsid, et võttegrupp läti keeles suhtleb, siis toimus kohe ekstra soojenemine. Ma ei taha sellega öelda, et muidu oleks valitsenud mingisugune külmus, aga lisaemotsiooni andis see kindlasti.

Majorsi puhul oli aga üks probleem – ta kokutas hirmsasti. Ja mida rohkem ta rääkis, seda rohkem ta kokutas. Kõne defekt, midagi teha ka ei ole. Juba intervjuu tegemise ajal mõtlesin hirmuga monteerimise peale, sest pildiga heli ei saa niimoodi kokku lõigata, et võtad lihtsalt robustselt tüki välja (võrreldes raadiomontaažiga). Pidin seetõttu ka mõned osad lõplikult klipist välja jätma, sest muidu oleksin ma oma intervjuueeritavat võib-olla näidanud halvast küljest. Ma ju ei tea, mil määral inimene ise oma kõne defektist teadlik on ja kuivõrd ta seda põeb või ei põe, seega pidasin paremaks seda nii palju välja rookida kui võimalik. Päris ilma muidugi ei saanud. Intervjuu kestis umbes 22 minutit.

2.1.5. Intervjuu Toomas Olljumiga

<http://youtu.be/3DFHnhs-xT4?hd=1>

Avaldamiskuupäev 25. mai.

Toomas Olljum nooruke mänedžer, kes on oma tiiva alla võtnud praegu Euroopas laineid löövad bändid Ewert & The Two Dragons ja Iris. Intervjuus lahkabki Toomas mänedžeritöö köögipoolt ja arutleb selle üle, kas üldse on mänedžeri vaja. Lisaks räägib Toomas, kes ühtlasi tegeleb Tallinn Music Week'il Baltikumi pressikommunikatsiooniga, ka sellest kas Balti riikide peale piisab ühest showcase festivalist.

Toomast tahtsin ma tegelikult intervjuuerida juba enne festivali, aga et tegu on väga hõivatud kodanikuga, siis see kuidagi ei õnnestunud. Tagantjärele rääkides, võib öelda et õnneks ei õnnestunud, sest kuskil kontserdil vms käigupealt tehtuna poleks see kindlasti mitte millegi poolest parem olnud, kui ta nüüd tehtud sai. Toomas sai kaamera ette tiritud tegelikult üsna juhuslikult, sest otseselt graafikusse ma teda

kandnud ei olnud. Ta oli nende inimeste nimekirjas, kelle võtame ette siis, kui ta parasjagu vaba peaks olema. Toomas aga juhtus õnneks olema vaba täpselt sel hetkel, kui selgus eelpool kirjeldatud jama Eurosonicu esindaja Robert Meijerinkiga ning intervjuugraafik hakkas koost lagunema. Seega saime tekkinud augu temaga n-ö lappida.

Et Toomas on intervjuerija hea tuttav, siis püüdsime vältida seda, et tekiks n-ö sõbraga suhtlemise toon. Sellest ei pruugi ei intervjuerija ega intervjueritav ise aru saada, aga võõrale on see üsna kohe kuulda ja näha. Ja minu hinnangul õnnestus see üsna hästi, mingeid siseringi teemasid sisse ei tulnud ja jutt ei läinud mölaks ka vaid püsis asjalik.

Intervjuu pikkus on umbes 27 minutit. Ilmselt õnnestunuks meil temaga veel kauemgi tähtsatest asjadest rääkida, aga graafik pressis peale ja pidime siiski mingil hetkel joone alla tõmbama.

2.1.6. Intervjuu Guna Zućikaga

<http://youtu.be/4KrLjQaSvwY?hd=1>

Avaldamiskuupäev 28. mai.

Guna Zućika on õbluke naisterahvas, kelle CVd ehib suur lõunanaabrite staar – Brainstorm. Endistele NSVLi riikidele on iseloomulik see, et puudub igasugune *know-how* sellest, kuidas bändi üldse promotakse või kuidas asjad käivad. Guna on selle aga kõik omal käel läbi teinud ja ka Suurbritannias käinud tarkust nõudmas. Intervjuus räägib ta enda tööst, Venemaa muusikaturust ja Eesti-Läti koostööst. Lisaks leiab mainimist ka popkultuuri rahastamise teema.

Guna Zućika puhul toimus see sama fenomen, mis Girts Majorsi puhul – läti keel. Ehk siis õhkkond oli mõnus ja vaba, aga sellega ma ei taha väita, nagu ilma lätlasteta poleks see niisugune olnud.

2.1.7. Intervjuu Joose Berglundiga

<http://youtu.be/tArm4GwPRv8?hd=1>

Avaldamiskuupäev 30. mai.

Joose Berglund on muusikaringkonnas juba vana eestlaste sõber. Eesti muusikal on ta silma peal hoidnud juba 1987. aastast. Ühtlasi on mees legendaarse Soome plaadifirma Stupido Records omanik, mis on välja lasknud Eesti bändide, nii JMKE kui ka Röövel Ööbiku plaate. Joose räägib pisut Eesti, Soome ja Venemaa muusikaturgudest, Eesti-Soome koostööst ja kultuuri rahastamisest Soomes. Lisaks räägib ta natukene showcase festivalide olulisusest ja jagab omapoolsed soovitusel bändidele.

Joose Berglund sattus valikusse seetõttu, et ta on Eesti muusikamaailmal silma peal hoidnud juba alates aastast, mil mina sündisin, kuid samas on ta võimeline asjadele vaatama eemalseisja pilguga. Lisaks on ta ka legendaarse Soome plaadifirma Stupido Records omanik, seega pole ta lihtsalt asjaarmastaja.

Joose Berglund oli samuti üks neist, kellega ma leppisin intervjuu eelnevalt e-kirja teel kokku. Saatsin ise talle kirja inglise keeles, aga suur oli minu üllatus, kui vastus tuli hoopis eesti keeles. Intervjuu temaga oli planeeritud reedeks ja siis see ka toimuma sai. Enne intervjuud kerkis õhku küsimus, kas ta räägib eesti või inglise keeles, aga otsustasime siiski inglise keele kasuks, sest nii oli lihtsam meil küsimusi esitada ja tõele au andes ei olnud tema eesti keel väga kergesti jälgitav ega arusaadav.

2.1.8. Intervjuu Ilya Bortnyukiga

<http://youtu.be/1j0NZkGhCwo?hd=1>

Avaldamiskuupäev 1. juuni.

Ilya Bortnyuk on Venemaal tegutseva kontserdikorraldusfirma Light Music promootor. Light Music korraldab Venemaal nii üksikkontserte, aga ka festivali Stereoletto. Ilya räägib intervjuus sellest, et Venemaal valitseb muusikatööstuse seisukohalt nn “metsik ida”. Riiki ja omavalitsusi popkultuur ei huvita, igasugune struktuur puudub ja läänemaailma reeglid ja tavad ei kehti.

Ilya kättesaamisega oli natukene raskusi. Minu e-kirjale ta ei vastanud, aga siis otsustasime, et helistame talle, mida me tegime neljapäeval, ehk päev enne festivali. Siis palus ta endale reedel uuesti helistada, et ehk oskab täpsemini öelda. Reedel palus helistada uuesti laupäeval. Üldiselt tundus, et intervjuu tegemine oli talle üksjagu vastumeelt, aga me ei jätnud jonni ja laupäeval saime ta ikkagi kätte.

Mina ise küll vene keelt rääkida ei oska, sest oli põhikoolis looder, aga minu intervjuueerija emakeel on vene keel ja siis leidsime, et teeme intervjuu ikkagi vene keeles, on kõigil lihtsam rääkida ja ennast väljendada. Küll pärast jõuab tõlkida ja subtiitreid teha jne.

Intervjuu õnnestumist/mitteõnnestumist ma sealsamas kohapeal ei osanudki hinnata, sest enamikust jutust ma aru ei saanud. Aga tagantjärele, olles saanud kätte ka tõlke, pean ütleva, et vähemalt minu jaoks oli see üks kõige huvitavamaid intervjuusid, mis me üldse tegime. Ilmselt mängis rolli ka see, et ta sai rääkida oma emakeeles, ja Ilya räägib väga ausalt ja avameelselt kõigest sellest, mis on halvasti ja valesti.

Otsustasime intervjuu tõlkida inglise keelde, sest leian, et Ilya jutt võiks olla huvitav mitte ainult eestlastele, vaid ka Lääne-Eurooplastele. Guna Zucika tõi oma intervjuus hea poindi, et Balti riikide inimestel on mõningane eelis Venemaal töötamiseks, sest saadakse enam-vähem aru, kuidas asjad käivad, aga lääne inimesed jäävad tihtipeale häтта, sest Venemaale minnakse samade väärtushinnangute ja ootuste-lootustega kui Lääne-Euroopasse, aga need erinevad üksteisest nagu siga ja kägu.

2.1.9. Intervjuu Ed Bicknelliga

1. osa - <http://youtu.be/1irKBucF2dw?hd=1>
2. osa - <http://youtu.be/3mreUaPGXyo?hd=1>

3. osa – <http://youtu.be/R-sVKEYnB9s?hd=1>
Avaldamiskuupäev 4. juuni.

Ed Bicknell on legendaarne Briti määndžer, kelle märkimisväärsesse tööportfelli kuuluvad niisugused artistid nagu Dire Straits, Mark Knopfler, Paul Brady ja Bryan Ferry. Enne määndžeriks hakkamist maitses ta ka agendileiba, korraldades näiteks Led Zeppelini, Jimi Hendrixi, The Who' jmt kontserte. Oma paarikümne aasta pikkuse karjääri jooksul on see mees nii mõndagi näinud ja teinud ning olles nüüd aktiivsest muusikaarist kõrvale tõmbunud, jagab ta õpetussõnu teistele. Ja rääkida ta armastab. 1,5 tundi kestnud intervjuu käigus pajatas ta lõbusaid lugusid minevikust, aga rääkis ka muusikatööstuse tulevikuvisioonidest.

Ed Bicknell oli tänavuse konverentsi staar. Sellest andis märku ka konverentsil tema intervjuu ajal puupüsti täitunud saal ning laupäevaste paneelide moderaatori ja ühe saksa plaadifirma omaniku Paul Cheethami õhkamine, et Bicknelli intervjuueerimine oli tema jaoks *a dream come true*.

Bicknelli kaamerate ette saamisega oli aga üksjagu jama. Kuna tegu on nn *vana-kooli* mehega, siis mingit e-kirja saatmist ei saanud toimuda. Helen Sildna lubas, et küsib ise tema käest, aga lõppkokkuvõttes pole ma kindel, kas ta seda tegi. Aga on ka arusaadav, kui ta seda ei teinud, sest ilmselt oli tal 1000 muud asja ja probleemi millega tegeleda.

Ühesõnaga, teadsin, et laupäeval ta konverentsil figureerib ja teadsin, et PEAN ta kätte saama, ükskõik mis hinnaga. Konverentsil oli temaga kaks seminari – esimene neist oligi intervjuu temaga ning teine oli määndžeride tööd puudutav paneel, millest ta samuti osa võttis ühes teistega. Pärast intervjuud oli väikene paus ja tormasin siis juba tema juurde, tutvustasin ennast ja seletasin ära, et mida ma tahan ja et kas temale see sobib jne. *Yes of course!* No tore, aga nägin samas, et teda ümbritseb juba terve trobikond inimesi, kes kõik tahavad temast n-ö tükikest saada.

Siis kui lõppes teine paneel, passisin trepi juures ja ootasin, et saaksin talle veel ühe korra kokkulepet meelde tuletada ja küsin igaks-juhuks üle, kust ma teda leida võin. Tal oli minu soov isegi meeles ja ütles, et tahab vaid süüa ja et on lähima tunni jooksul hotelli esimesel korrusel. Andsin talle siis 20 minutit aega rahulikult süüa ja siis läksin alla luurele. Nägin, et ta istus portsu inimestega ühes lauas, aga kuna ma pole selline nahaal, kes inimesel võileiva suust kisuks ja ta kaamera ette veaks, siis jäin vaikselt ootama, et küll ta ükskord ikka lõpetab. Mis oli ilmselge viga, sest kümmekond minutit hiljem saabus üks vene ajakirjanik, kes siiski oli nahaal ja ta kõrvale tiris ja intervjueeris teda terve igaviku. Istusin kõrvallauas ja teritasin kõrvu ning mingil hetkel tundus neil nagu jutt otsa saavat, tõusin püsti ja läksin seisin nende kõrvale, mispeale Bicknell konstateeris, et *I see there's a delegate staring down at me, like a hawk*. Tuletasin siis uuesti meelde, et tahaksin intervjuud ja selle peale ütles too vene ajakirjanik, et ma annaksin neile veel 5 minutit, et ta kohe lõpetab. Noh, viiest minutist kujunes vähemalt pool tundi. Samal ajal ootas üleval intervjuuruumis kogu mu võttegrupp juba mitmendat tundi. Lõpuks aga vene ajakirjanik lõpetas ning sain hakata tüürima Bicknelli üleskorrusele intervjuutuppa.

Aga ka see ei möödunud vahejuhtumiteta. Teisele korrusele jõudnuna küsisin, et kas ta ehk soovib teed või kohvi või midagi, mispeale ta teatas, et teed tahaks küll ja

hakkas seda endale siis sealsamas tegema (teisel korrusel olid lauad, kus sai teed ja kohvi ja vett jms võtta). Mis muidugi lõppes sellega, et üksikud inimesed, kes seal veel ringi traavisid, leidsid kohe, et on jube hea hetk tulla mingeid asju küsima ja ega siis Bicknell lühikesi ja konkreetseid vastuseid kunagi ei anna, ta ikka pajatab pikalt.

Ühesõnaga, lõpuks õnnestus ta sealt vahelt ikkagi ära tirida ja tooli istuma saada ja edasine laabus juba kenasti. Õhkkond oli juba algusest peale mõnus ja vaba, tundus et oleme kõik samal lainel ja ühesuguse huumorimeelega jne. See on muidugi arusaadav, et Bicknell naudib ennast ja oma rääkimist, aga tõele au andes nautisin seda ka mina ja oli tunda, et ka kõik teised ruumis olivad. Ilmselt seetõttu venis intervjuu ka nii pikaks, sest ühest küsimusest kasvas teine ja isegi siis, kui tundus, et ametlikult oleks intervjuu nagu läbi ja ta pajatab nüüd niisama mingit lookest, ei raatsinud poisid kaameraid kinni panna.

Kokkuvõtvalt võiks intervjuude kohta pealt öelda, et nende tegemine ise raske ei olnud, aga selleks, et ta raske ei saaks olema, tegime me ka palju eeltööd. Kõige raskem asja juures oli vast nende inimeste kättesaamine, sest nad ei olnud ju Tallinnasse tulnud selleks, et mulle intervjuud anda, vaid selleks, et osaleda konverentsil. Enamiku puhul küll töötas täitsa hästi e-kirja teel kokku leppimine, aga need, kelle puhul see ei õnnestunud, põhjustasid ka natukene jama.

2.1.10. Intervjuu Helen Sildnaga

Intervjuu Helen Sildnaga sai tehtud pisut pärast festivali lõppu, sest festivali ajal meil ei õnnestunud leida ühist aega, et intervjuu ära teha. Helen Sildna on festivali peakorraldaja ja võtmeisik kogu Eesti muusikamaastiku elavdamise taga.

Heleniga kohtusime TMW peakontoris, mis asub Tallinnas Telliskivi loomelinnakus. Kuna intervjuu jaoks oli meil tehniliselt olemas vaid üks kaamera, millel lindistamise aeg piiratud 24 minutiga ja diktofonilaadne lindistaja, siis pidime küsimused esitama väga konkreetset ja jutu jätku lühikeseks. Mis oli ka võib-olla hea, sest üks sel teemal võib rääkida tunde.

Seetõttu oli intervjuu väga asjalik ja rääkisime ainult põhiteemadest. Kuna kõik teised intervjuud olid selleks ajaks juba tehtud, siis saime ka nende varal tuletada mõned küsimused ja teematikad (näiteks mitmest intervjuust läbi käinud teema, et kas TMW võiks kasvada Baltikumi üleseks festivaliks jne)

2.1.11. Intervjuu Kristo Rajasaarega

Intervjuu Kristo Rajasaarega õnnestus teha juba nädal enne festivali algust. Üsna ootamatult kuulutati festivalile eelnenud nädala esimeses pooles välja väikene artistide juhendamisüritus artistidele, kuhu siis läksime kohe kohale, et mõne korraldajaga jutt ära filmida.

Kristo Rajasaare on TMW programmidirektor, ühtlasi Rabarocki peakorraldaja, trummar ning muidu igapäev aktiivne inimene Eesti muusikaelus.

Koht filmimiseks oli pisut halb, sest üritus toimus Von Krahlis ja õhtul ja seal on igapidi hämar. Intervjuul olid samadel põhjustel, mis Helen Sildna puhul, peal ajalised piirangud, seega pidime olema täpsed. Lõppkokkuvõttes tuli intervjuu minu hinnangul väga hea, sest oma mitmekülsete rollide tõttu suudab Rajasaare näha mündi erinevaid külgi ning selgitab showcase festivalide olemust väga hästi lahti.

2.1.12. Intervjuu Iiris Vesikuga

Intervjuu Iirisega oli üsna eksprompt-intervjuu. Ei olnud seda sellisel kujul otseselt plaaninud, aga paar tundi enne kontserti tehtud telefonikõne Iirise mänedžerile Toomas Olljumile andis meile võimaluse Iirist enne nende õhtust kontserti Rock Café lava taga intervjuuerida. Iiris on noor Eesti artist, kes on tänu TMW-le saanud plaadilepingu ja võimaluse mängida mitmetel erinevatel festivalidel ja üksikkontserditel välismaal.

Intervjuukoht oli taas üsna hämar ja lärmakas koht, kus bänd valmistus kontserdiks, mis hakkas ca 15 minuti pärast. Iiris sättis end parasjagu valmis ja meikis peegli ees. Mõtlesime, et ootame ta ära, aga siis ütles ta ise, et ta võib samal ajal rääkida, kui meigib. Kuna seal oli üsna vähe ruumi, siis ma avastasin, et ma saan filmida tema peegelpilti, mis lõppkokkuvõttes kukkus päris kihvtilt välja.

2.2. Kontsertide videosalvestused

Kahe õhtu jooksul jõudsime linti võtta 10 ansambli kontserdid – August Hunt, Husky Rescue, Get Your Gun, HU?, Instrumenti, Shelton San, Talbot, Tenfold Rabbit, Vaiko Eplik. Üheksa puhul neist filmisime 2-3 lugu ning ühe ansambli puhul võtsime kontserdi üles täispikkuses.

Reede õhtul kõige esimese kontserdi filmimine näitas kohe kätte meie kitsaskohad. Peamine neist oli see, et puudus võimalus omavahel suhelda. Filmijaid oli kolm ning mina pidin olema see, kes annab märku, mis hetkest filmida. Aga klubis, mis mahutab ca 1000 inimest, on pime ja lärmakas, on seda pea võimatu teha. Seetõttu pidasime veidi aru ja leppisime kokku, et filmime iga bändi teist ja kolmandat lugu. Lisaks filmijatele tahtis salvestamise algusest teada ka helimees, aga selle probleemi lahendasime sedaviisi, et ta võttis lihtsalt kogu kontserdi linti, siis oli kindel, et mingid algused ja lõpud kusagilt kaduma ei lähe. Edaspidi toimis see kokkulepe väga hästi.

Nagu öeldud, siis kontserte filmisime me kolme kaameraga ja püüdsime leida erinevaid võttenurki – üks kaugemale, üks lava eest ja ühega võimalusel ka lava pealt, muusikute selja tagant. Eriti hästi õnnestus see Von Krahli teatrisaalis, kus on filmimiseks põhimõtteliselt ideaalsed tingimused – saali taga on kõrgendatud osa, kuhu saab panna ühe kaamera ning seejuures ei jää ette ühtegi hoone tugiposti (nagu näiteks Rock Cafes) ja lava ise on parajal kõrgusel ja lavale pääseb lihtsalt.

Mul on raske öelda, kui palju me ajaliselt kontsertidest materjali saime, sest kõik see kokku koosneb paarist sajast ühe- või paariminutilise klipist, aga mahutavuselt on seda kokku 96 gigabaiti.

2.3. Muu materjal

Lisaks intervjuudele ja kontsertidele palusin filmida ka ürituse avamist ühes presidendi ja istuva kultuuriministri kõnega ning sellele järgnenud klaasikõlistamisega fuajees. Seda materjali on umbes poole tunni jagu. Siinkohal on aga ka minu suurim pettumus materjali osas. Nimelt on kõnede ajal filmitud katteplaanideks saalis olevat rahvast ja reaktsioone, mis iseenesest on väga tore, aga ilmselt on filmitud käest ja pilt väriseb nii jubedalt, et seda ei ole võimalik kasutada. Ma ausalt öeldes, ei osanud sellist asja oodatagi. Ise viibisin ma tol hetkel autos ja sõitsin BFMi mingisuguse vajaliku jubina järgi, seega ei saanud ma ka kontrollida samas koha peal, et kuidas ja mida tehakse.

Ja lisaks sellele on veidi ka muid meluklippe kontserdikohtade baarileti juurest või siis näiteks Von Krahli baari delegaatide ruumist.

Mul on kahju, et meil ei olnud vaba kaamerat ja operaatorit, keda saata linna peale, sest ka linnas toimus mõlema päeva jooksul erinevaid põnevaid üritusi, mida oleks võinud filmida.

2.4. Pika loo kirjeldus

Pika loo pikkuseks kujunes ca 25 minutit. Kogu tüki toon on valdavalt asjalik ja tööine, sest sõna saavad oma ala professionaalid. Tüki pealkiri võiks olla “Pika vinnaga asi”, mis viitab otseselt ühele intervjuulõigule, kus selgitatakse showcase festivali toimimist ning nenditakse, et tegu on “pika vinnaga asjaga”.

Stiililiselt moodustavad rääkijad narratiivi, mis algab konkreetselt showcase festivalide olemusest ja kasulikkusest ning laieneb sealt siis kultuurikorraldust puudutavate probleemide juurde, eeskätt kultuuri rahastamise problemaatika.

Esimene rääkija on Soome plaadifirma omanik Joose Berglund, kes on Eesti muusikal väga kaua aega silma peal hoidnud ning üleüldse üks muusikatööstuse vana kala. Tema räägitav jutt on sissejuhatav, kogu loo alguseks, ta arutleb selle üle, kas showcase festivalid on üldse olulised ja miks.

Edasi saab sõna festivali programmijuht Kristo Rajasaare, kes on samuti Eesti muusikamaastikul tuntud ja kauaaegne tegelane nii muusiku kui ka festivali- ja üritustekorraldajana. Ta räägib, milleks TMW on oluline ja mis võimalusi see bändile anda võib.

Järgmine kõneisik on noor muusik Iris Vesik, kes tänu TMW-le on saanud plaadilepingu ja palju esinemispakkumisi. Ta räägib oma kogemuse põhjal sellest, kas showcase festival on oluline ja mida see artistile anda võib.

Edasi läheb kõnepulk tagasi Kristo Rajasaarele, kes räägib sellest, et kas Eesti muusikud on aru saanud showcase festivali kontseptsioonist.

Islandi muusikaekspordi juht Anna Hildur, kes on muusikatööstuses tegutsenud juba paarkümmend aastat ning on muu hulgas käinud kõikidel TMWdel, arutleb oma kogemuse põhjal TMW arenemisest ja muutumisest senitoimunud festivalide põhjal.

Festivali korraldaja Helen Sildna on see võtmeisik, tänu kellele Eestis väga paljud asjad on jooksma hakanud. Helen räägib natukene festivali numbritest ning kasvupotentsiaalidest ning kuhu üldse edasi areneda.

Läti bändi Brainstormi pikaajaline mänedžer Guna Zucika on kohaliku muusikatööstuse arendamise võtnud oma südameasjaks ning mitte üksnes ei tegele oma bändiga, vaid lööb aktiivselt kaasa ka muusikatööstuse arendamises, annab loenguid ülikoolis jne. Ta mõtiskleb teemal, et kas Lätis oleks vaja oma showcase festivali.

Bändide Ewert & the Two Dragons, Iris, Malcolm Lincoln jne mänedžer Toomas Olljum jätkab Läti showcase'i vajaduse teemat ning leiab, et Baltimaadesse neid rohkem vaja ei oleks, sest TMW on juba väga hästi toimiv festival.

Kristo Rajasaare jätkab juttu festivali suunatuse osas, et festival peaks säilitama avatud meelt.

Festivali peakorraldaja Helen Sildna jätkab samuti Läti-Leedu teemat ning selgitab, et see on ka TMW tulevikuplaanides olemas, et TMW oleks oluliseks festivaliks ka Lätile ja Leedule.

Kristo Rajasaare jätkab Heleni eelnevat juttu Eesti ja välisartistide osakaalust festivalil ning selgitab küsimust, et miks Eesti showcase festivalil üldse ka välisesinejad on.

Jutujärg tagasi Helenile, kes räägib muusikavaldkonna arendamisest ning püüab ära kaotada piire erinevate muusikažanride vahel ning mõtiskleb varesti välja kujunenud mõtemallide üle.

Guna Zucika jätkab juttu vaeleusaamade kohta ning selgitab põhjalikumalt lahti muusikatööstuse erinevaid külgedest, arutleb selle ilust ja väärtust.

Toomas Olljum mõtiskleb riiklike toetuste üle ning toob näiteid sellest, mis maksab artisti välismaale turundamine.

Berglund räägib edasi toetustest, et riigi toetus on enamasti küll tore, aga tema meelest ei tuleks nii palju maksumaksja raha kulutada sedasorti asjadele, mis ise ennast ära majandada üldse ei suudaks.

Helen Sildna jätkab raha teemal ning võrdleb Eesti ja Läti ürituse korraldamise taset lähtuvalt sellest, et Lätis on ürituste piletite käibemaks 0 ja Eestis 20 protsenti.

Anna Hildur räägib oma kogemusest, kuidas riigile põhjendada toetuste vajalikkust ning räägib mitu aastat tehtud uuringust, mis tõestas ära, et festivali korraldamine toob riigile sisse väga palju raha.

Ehkki jutt käib muusikast ja selle valdkonna arendamisest, siis osutus katteplaanide leidmine küllaltki keerukaks. Küll aga püüdsin kasutada ära kontsertide videosalvestusi nii palju kui võimalik ning seal, kus see parajasti sobiv tundus. Nii näiteks illustreerib Helen Sildna juttu festivalil esinevate bändide arvu kasvamisest lõigud erinevate bändide esinemistest. Lisaks illustreerivad mõned katteplaanid festivali avamiselt neid tekstiosasid, mis puudutavad delegaatide arvukust.

Loomulikult ei puudu ka nimetiitrid ja lõputiitrid.

3. Eneserefleksioon

Et mul puudub kindel struktuur, mille järgi eneserefleksiooni kirjutada, siis ma alustan päris algusest. Ehk et miks ma valisin eksami. Ma nimelt ei tunne, et mul oleks tänasel päeval püsivust ning huvi ennast mingisse teoreetilisse teemasse mitmeks kuuks kaelapidi uputada. Igaveseks üliõpilaseks ka ei taha jääda ja ma ei usu, et mõnda aega eemal olles mul see teoreetilise töö kirjutamise tuhin ka kuskilt tuleks. Pikaajaliseks süstematiseeritud lugemiseks-õppimiseks olin ma aga valmis ja seetõttu valisingi eksami. Et ma oma peas tegin selle otsuse ära juba palju varem, siis natuke oli see ka n-õ pörsa kotis ostmise, sest toona ma ei teadnudki, millest eksam üldse koosneb.

Ja lõppkokkuvõttes ei vastanudki eksam minu ootustele, vaid üllatas praktilise projektina. Juhendi saabudes valdasid mind mõnda aega vastakad tunded, ühel hetkel leidsin, et olen nüüd paraja jama endale kaela tõmmanud, järgmine hetk leidsin aga, et päris vahva, et on võimalus midagi teha.

Põrgatasin peas mitmeid ideid ning rääkisin ka oma tööandjaga, et ehk annaks kuidagi tööga seda asja siduda, oleks kaks kärbest ühe hoobiga. Ma ei tundnud tööandja poolt erilist toetust või selgust, et mida võiks teha. Käidi välja mitmeid ideid, aga need olid rohkem nagu it-mehe töövaldkonda kuuluvad lahendused ja samas ei midagi revolutsioonilist. Ühesõnaga, ma ei suutnud meediamogulitele midagi head välja mõelda, järelikult tuli leida midagi muud. Kodus elukaaslasele teemasid lahti selgitades läks järsku peas pirn põlema, et aga miks mitte Tallinn Music Week – sellest ei ole seni midagi tehtud, see on võrdlemisi uus nähtus, minu hinnangul ka üksjagu oluline ja sobiks ka ajaliselt.

Mida rohkem ma selle peale mõtlesin, seda enam mulle see mõte meeldima hakkas. Kohe oli selge see, et paberi ja pliiatsiga seal midagi ei tee, vaja on pilti ja heli. Sealt edasi võtsin juba ühendust Aune Undiga, kes asus mind neis asjus juhendama.

Oma ideede paberile panemine ja projektiks vormimine oli aga paras peavalu, sest raske on koostada projekti kui puuduvad konkreetset nõuded. Ühest küljest puudus, teisest küljest ka minu eelis, sest see tähendas seda, et reeglid määrab mina. Ja sky is the limit, nagu öeldakse. Aga see ei ole sugugi nii lihtne, kui varasem n-õ teletöö tegemine piirdub mõne klipiga ülikoolis. Raske on ka detailitäpsuseni ette kujutada mingi asja tegemist kui puudub veel ürituse ajakava ja seegi info, kes seal esinevad. Ja retrospektiivis on raske ette kujutada KUI palju tööd sellise asja kokku panemine ja ellu viimine tegelikult nõuab. Ilmselt oleks kõik olnud pisut valutum, kui mul oleks olnud filmitiim juba algusest peale olemas. Hea küll, et ka nemad olid alles tudengid, aga BFMis hinnatakse praktikat, seega on nad kõik teinud ise ja kaasa löönud erinevates filmiprojektides. Ühesõnaga, ma tahan öelda, et oleksin siis saanud paljude asjade peale juba enne mõelda ja need lahendada.

snacks and working circumstances were very well organised. The overall mood of the production team was positive, relaxed and driven towards maximumly good results.

Ma ise olin enda suhtes muidugi kriitilisem, aga ju siis paistab mu sisemist paanikat välja vähem kui seda minus tegelikult on. Osa tegevusplaanist oli küll paberile kirja pandud, aga suur osa oli ka improvisatsioonil. Ju siis kõik oli piisavalt veenev ja ei tundunud kaosena, kuigi mul endal oli küll aeg-ajalt peas mõte, et kõik on käest ära.

Postproduksioon on peamiselt olnud aga võitlus närvivapustuste ja väikeste võitude vahel. Aga seda ma siia ümber vast kirjutama ei hakka, sest päevikuosas olen neid põhjuseid enam-vähem ammendavalt kirjeldanud. Tehniline osavus ja kiirus iga klipi tegemisega muudkui kasvas ja nüüd tagasi vaadates teeksin esimesed klipid juba hoopis teistsugused.

Kõige hullem sellise lõpmata üksinda nokitsemise juures on see, et kaob ära võime astuda samm eemale ja analüüsida asja objektiivselt. Esimese videoklipi avalikuks tegemise ajal oli tunne, nagu näitaks oma last Vabaduse väljakul tuhandetele inimestele. Ent ma loodan, et ka keegi teine leiab nendest intervjuudest endale mõned mõtted, mis neid inspireerivad. Isiklikust vaatepunktist olid kõik intervjuud minu jaoks sisuliselt väga huvitavad.

3.1. Üksikasjalikumalt minu rollidest

Kogu projekti lõikes oli minu kanda mitmeid erinevaid rolle - produtsent, toimetaja, režissöör, monteeriija, administraator, autojuht.

Produtsendi tööülesanne on juhtida saate meeskonda. Tema peab juhtima ja korraldama saate vms tootmise ideest kuni eetrini ja korraldama ka järeltootmise. Produtsent koostab plaanid ja eelarved ja vastutab selle eest, et meeskonnal oleks võttekohal vajalik tehniline ressurss. Antud juhul töötasin mina ainuisikuliselt välja nii projekti idee kui ka põhimõtteliselt jagasin endale tööülesandeid.

Toimetaja töö peaesmärgiks on saate sisulise valmimise korraldamine vastavalt kokkulepitud stsenaariumile. Ehkki antud juhul ei olnud võimalik väga täpset stsenaariumit enne võtteid koostada, siis püüdsin intervjuudeks valmistudes küsimused niimoodi moodustada, et neid erinevaid kõneisikuid oleks võimalik hiljem omavahel n-õ rääkima panna. Toimetaja töö alla võib lugeda ka võtetele eelnenud intervjuueeritavate otsimise ja intervjuude kokkuleppimise.

Režissööri ülesandeks on saate või sarja visuaalse terviku loomine kasutades erinevaid tehnilisi vahendeid. Režissööri töö hõlmab nii võtteid kui ka

postproduksiooni ehk monteerimist. Koostöös võttegrupiga töötasime välja nii võttekoha väljanägemise kui ka kaadrite paigutuse. Režissöörina juhtisin oma võttegrupi tööd.

Monteerimisamet on teistest võib-olla mõnevõrra selgem, sest see ei nõudnud kellegi juhtimist. Kõik tükid olen ise algusest lõpuni monteerinud.

Võtetel olin mina ka administraatori rollis – kandsin hoolt selle eest, et meil oleks võteteks olemas oma ruum ja et seal oleks meile vajalikku mööblit jms, võtete ajal otsisin maja pealt intervjueeritavaid, leppisin kokku uusi intervjuusid ja hoolitsesin selle eest, et võtteruumis oleks piisavalt näiteks vett, sest juhtus nii mõnigi kord, et rääkijal läks hääl ära ning tekkis vajadus vee järele.

Ning lõpuks autojuhi amet, mis nõudis minult seda, et ma esiteks enne ja pärast võtteid viin tehnika sinna, kuhu vaja (vastavalt kas siis võttepaika või tagasi BFMi). Teiseks pidin vastutama selle eest, et minu võttegrupp jõuaks võimalikult mugavalt ühte või teise kohta. Kuna tehnikat oli palju ja see on raske, siis ei saanud ma lubada neil sellega ühest kohast teise jalutamist ja tassimist.

3.2. Päevik

29. november – 15. detsember

Täna siis saabus kauaoodatud magistrieksami juhend. Esialgse plaani esitamiseks on väga vähe aega. Mingid mõtted liiguvad, aga ükski neist ei tundu olevat päris *see*. Mõtlen, et oleks hea see kuidagi tööga seostada. Sellega seoses arutan asja läbi ka Aivar Reinapi ja Merit Kopliga. Reinap juba eelnevalt käis ühe idee välja, aga see kukkus minust ja Postimehest mitteolenevatel põhjustel läbi. Kohtumisel nendega ühtegi asjalikku ideed kõlama ei jää ja tundub, et olen omadega jälle tagasi nullpunktis.

Süvenesin taas magistrieksami juhendisse ning jäin peatuma Eesti kultuuri ja ühiskonda jäädvustava materjali punktil. Mõtlesin alguses isikute peale, kuid siis meenus, et kevadel on tulemas Tallinn Music Week, mis minu hinnangul on Eesti (pop) kultuuri seisukohalt väga oluline üritus. Idee hakkas mulle väga kiiresti meeldima ja et tegu on peaaegselt nn kuulamise-vaatamise üritusega, siis paberi ja pliiatsiga pole seal midagi teha, tuleb filmikaamera käima panna.

Võtsin ühendust Aune Undiga, kes oli päri mind sel raskel teel juhendama. Püüdsin siis kokku panna kava selle napi info põhjal, mis novembris festivali kohta veel saada oli. Kohtusin ka koheselt festivali pressiesindajaga, et pidada plaani mis ja kuidas ning kuidas nemad mind aidata saavad.

Kava kokkupanemisel tekkis muidugi miljon küsimust, sest magistrieksami juhend jäi osade aspektide poolest väga napisõnaliseks. Mis mahus? Mis kvaliteedis? Nõuded jäävad ebaselgeks. Lisaks on praegu veel festivali kavad koostamisel ja lahtised, seega pole kusagilt eriti kinni hakata.

24. jaanuar

Kohtusin täna Aunega. Selgeks hakkab saama see, et tehniline ressurss ja selle taha käiv töötajad on suur küsimärk. Operaator Kõpsu seeneriigis ma teha ei saa, mul on vaja kaamerat ja operaatorit, kes mõistab mida ta teeb. Olen uurinud erinevaid variante – Mati Kark, üks minu tuttav operaator või püüda saada abi Balti Filmi- ja Meediakoolist. Aune lubas asja uurida.

1. veebruar

Tänaseks esitasin vähe täpsema kava.

22. veebruar

Tunneli lõpus paistab valgus. Pidin välkkiirelt koostama inglisekeelse lühikokkuvõtte oma projektist. Aune andis teada, et BFMist on üks läti poiss, kes oleks asjast huvitatud. Koostasin – saatsin, nüüd ootan ja loodan.

23. veebruar

Operaator olemas! Koos vajaliku tehnikaga.

27. veebruar

Kohtusin esimest korda oma operaatori Reinisega. Oh kui hea on ajada asju inimestega, kes on rahulikud ja kindlad ja asjalikud ja tahavad väga tööd teha. Rahunesin ka ise rohkem maha. Selgitasin talle, mis me tegema hakkame ja mis on võimalused (eraldi ruum jms). Sellest lähtuvalt loetles ta ise, et vaja on veel helimeest ja valgustajat ja ka teist operaatorit teise kaamera jaoks. Ta lubas need inimesed kõik ise koolist vaadata. Minule pani ta ülesandeks koostada detaile produktsiooniplaan. Saan seda teha hiljem, siis kui on selge, milline on festivali kava, tänase seisuga seda veel pole.

2. märts

Plaani esitamine koolis.

5. märts

Kohtusin jälle operaatoriga, et pidada plaani. Valisime välja bändid, mida õhtul jäädvustame. Otsustasime ära ka mõned asjad, mis puudutavad intervjuude ülesvõtmist. Sain aru, et ma ei ole suuteline neid intervjuusid ise tegema ja samal ajal veel hotelli pealt järgmist intervjuueeritavat otsima ja tuhandet muud asja samal ajal tegema. Rääkisin läbi ühe tuttavaga, kes oli nõus mind nendega aitama. Tal on antud teemas väga lai silmaring ja oleme varemgi sääraseid koostöid teinud ja mõtted liiguvad enam-vähem samu radu pidi, seega pole keeruline teha selgeks, mida ma tahan.

15. märts

Üsna ootamatult tekitati tänasele õhtule Tallinn Music Weeki infotund. 2-päevase etteteatamisega on üsna raske ikka saada töötavat kaamerat. Aga siiski suutsin leida lahenduse ja saime teha üritusel ühe intervjuu, mis kukkus päris hästi välja. Reinis tuli operaatoriks ja vabandas ette-taha, et ta ei saanud ise kusagilt kaamerat, aga see polnud ju üldse tema süü. Otseselt ei süüdistagi kedagi, lihtsalt läks nii, see üritus oli ka festivali pressiesindajale üsna ootamatu. Survestasin ka pisut Helen Sildnat sellega, et vaja ASAP teada, mis ruumi me endale saame. Kuidagi pikaldane on see temaga suhtlemise protsess alati ja enamasti ühepoolne, et olen kui hüüdja häääl kõrbes. Ühelt poolt ma saan aru, et temal on ka kiire, aga teisalt ajab närvi ka.

22. märts

Tänaseks päevaks saatis festivali pressiesindaja mulle kokkulepitult nimekirja välisdelegaatidest, keda nende nägemuse järgi võiks intervjuuerida. Koostas koheselt vastavad kirjad ja saatsin laiali. Esimese päevaga sain juba viis intervjuud kirja. Üldiselt ollakse väga vastutulelikud ja nn muhedad.

23. märts

Klassikaline, auto läks katki ja kindel on see, et enne festivali seda korda saada ei jõua. Tuleb leida alternatiiv. Reedesel päeval tuleb kaks korda kesklinna ja Ülemiste vahel pendeldada (koos 2-3 kaameraga + saunditavaar), ühistransport (isegi kui ta oleks tasuta) pole mõeldav.

27. märts

Lõpuks ometi sai selgeks, millises Nordic Hotel Forumi ruumis me filmima hakkame. Sain suisa ise valida. Sõelale jäi 2 ruumi, üks väike ja hubane, teine suurem ja mitte nii hubane, aga kuna väiksemas paistis keset ruumi suur laud olevat, siis ei julgenud seda valida, sest pole päris kindel, kas seda annab ära liigutada. Ja rohkem ruumi on alati parem. Neljapäeval lähen seda koos valgustajaga vaatama, eks siis selgub, kas juba kinni pandud tehnikast piisab või peab midagi juurde vaatama.

29. märts

Veel viimased lihvingud produktsiooniplaanile. Koostas in iga intervjuueeritava kohta nn infolehe – kes ta on, millega tegeleb ning töötasime kõik üksipulgi läbi, kirjutasime üles küsimusi ja märksõnu. Lahendasin ka automure. Autot juhin ise, küll mu lätlased teavad, mida teha, ma ei pea neil käest kinni hoidma ja näpuga näitama. Sisuliselt algab festival täna pihta, õhtul on Iirise plaadiesitluskontsert Rock Cafes. Iirise mänedžeri Toomas Olljumiga sai kokku lepitud ka intervjuu Iirisega enne kontserti.

1. aprill

Ongi kõik. Viimased päevad on olnud nii kiired, et polnud peaaegu aega magadagi. Teisalt mulle väga-väga meeldis kogu see protsess, vaatamata väikestele viperustele. Aga ma alustan algusest. Reedel liikusin kella 7.30ks hommikul kõigepealt tehnika järele ning seejärel sai kõik hotelli tassitud ja poisid hakkasid intervjuude filmimise tausta üles ehitama. Kell 10 hakkas avamine ning selleks ajaks sai kõik enam-vähem valmis. Operaatorid saatsin avamiskõnesid filmima ja ise pidin samal ajal veel ühe lätlasega Mustmäel Balti Filmi- ja Meediakoolis mingi jublaka järel käima, mis neil ununes. Tagasi jõudes oli veel pisut aega, et süüa ja täielikult üles ärgata, esimene intervjuu oli kokku lepitud kl 1230ks. Esimene intervjuu sujus hästi, aga teisega tekkis kohe tõrge, sest selgus, et meeskodanik, kellega ma pidin rääkima ei olnudki Tallinnasse tulnud, sest pidi hoopis minema matustele. Helistasin Hollandisse, kus anti mulle meest asendava tütarlapse nimi. Kihutasin siis alla infolauda, et saada tema telefoninumber. Infolauast öeldi, et teavad küll, kes teda asendab ja et ta oli ka eelmisel õhtul saabunud, aga kuna ta veel konverentsile registreerunud ei olnud, siis ei osanud nad mulle peale tema nime midagi öelda. Nad aga teadsid, et ta peatub samas hotellis, niisiis pöördusin hotelli vastuvõttu, et ehk saaks numbri. Noormees pakkus, et äkki ma soovin talle tuppa helistada. Ei uskunud, et ta seal küll viibib, aga proovisin siiski ja saingi Marije kätte. Pärast ta ütles, et oli parasjagu korraks toas asju võtmas. Nii et vedas. Intervjuugraafik oli aga nüüd sassi löödud, aga õnneks saime vaba auku täita sellega, et haarasime saalist varrukast kinni Toomas Olljumil, keda ma tahtsin ka nagunii intervjuueerida. Niisiis polnud väga hullu. Ülejäänud päev sujus. Kaamerakola saime õnneks ööseks seminariruumi jätta, nii et selle transpordiga polnud muret. Saime paar vaba tundi, et korraks käia kodus ja kaks ampsu süüa ja siis tuli hakata klubide vahel siiberdama. Töötasime natuke graafikut ümber, et ei peaks nii palju edasi ja tagasi sõitma. Bändide filmimisel läks natuke aega, et paika saada teineteisele märguandmine jne, aga ka see sai esimese bändi ajal välja mõeldud.

Teise päeva hommik algas õnneks pisut hiljem. Päev ise oli aga keerulisem, sest kindlaks kellaajaks oli kokku lepitud vaid üks intervjuu. Ülejäänutele tuli kas hommikul helistada või siis lihtsalt saalist kinni püüda ja kättpidi kaamera ette talutada. Kui helistamine sujus isegi päris hästi, siis konverentsi nõ staar-külalise Ed Bicknelli jaht oli mitu tundi kestev protsess. Hüppasin kohe pärast temaga toimunud

esimese paneelvestluse lõppu ligi ja ütlesin, et sooviks intervjuud. Et ta rääkimist ilmselgelt naudib oli ta kohe nõus, ütles ainult, et tahaks enne süüa. Hea küll. Ootas ka teise paneeli lõpuni ja tuletasin end siis uuesti meelde ja lasin vanahärra sööma. No ja siis ootas veel ca 2 tundi, kui härra sõi ja vestles. Juba sain tal varrukast kinni ja isegi teisele korrusele, kus veel rida inimesi ründas küsimustega. Lõpuks oli ta aga ainult meie päralt ja õnneks oli see intervjuu ka kõike seda ootamist väärt. Bicknell oli küll paras jutupaunik, aga ta on ka niivõrd karismaatiline tegelane ja ta räägib väga huvitavat juttu. Tajusin, et ka operaatorid ei raatsinud kaameraid kinni panna ja isegi kui öeldi, et olgu viimane küsimus, siis leidis ikka veel üks või teine asi, millest rääkida.

Kogu see jokutamine oli kõik muidugi ära väsitanud, aga õnneks andis viimane intervjuu kõigile kuidagi jõudu juurde ja tekkinud oli mingi tajutav eufooria. Nüüd tuli aga kibekähku sett maha lõhkuda ja kola kibekiirelt kokku pakkida, ruum ära koristada, ebavajalik tehnika ära viia ning siis taas sukelduda klubidesse bände filmima.

Kuna eelmisel õhtul oli selge, et põhimõtteliselt sobib filmimiseks kõige paremini 2 klubi ja nende puhul on kindla peale minek, siis otsustasime, et filmime ka täna nendes klubides esinevaid bände. Laupäeva õhtu tipphetkeks sai ühe bändi kontserdi täispikkuses kolme kaameraga salvestamine. Sellega saime hästi hakkama ja sellega lugesime ka päha ürituse lõppenuks. Viisin tehnika ära ning lasin noormehed kauaoodatud väljateenitud pidu pidama. Ise sain kell 3 öösel lõpuks oma päeva esimese täisväärtusliku söögi. Väsimus oli nii suur, et püsti seista oli raske, aga samas oli emotsioon kõigest nii elevil ja oli tahtmine kõigest rääkida, seega kodus ei tulnud und veel 2 tundi.

Selge on see, et mingisugust jooksvat materjali ülespanekut ei jõua niimoodi teha. Selleks peab olema eraldi inimene. Ja eraldi intervjuueeritava võtmine oli samuti õige otsus, sest ma ei kujuta ette, kuidas ma oleksin jõudnud sebida kõiki vajalikke asju ja siis veel intervjuud ka teha.

Materjali sain kätte alles esmaspäeval, sest selle kaameratest mahamängimine võtab täpselt sama kaua aega, kui pikk materjal on. Ehk siis tunde.

2. aprillist alates siis algab märksa igavam ja närvesööv postproduksioon. Kirjutan sellest nii üldiselt. Kuna ma osaliselt kirjutan tagantjärele, siis ei oska väga mingeid konkreetseid kuupäevi juurde panna, aga ma arvan, et see polegi siinkohal võib-olla väga oluline.

Alustuseks on rida tehnilisi probleeme. Alustades montaažiprogrammi valikust, lõpetades pidevalt tühjenevate hiire patareidega. See kõik ajab närvi ja raiskab aega. Esialgu on montaaž aeglane, sest programm on arusaamatu, arvutil jõudlust vähe ja muud pisihädad. Siis aga sai selgeks, et tuleb kasutada ikka vanemat programmi, sest

see on juba visuaalselt mitu korda lihtsam. Sellega on aga jälle üks AGA, sest selle puhul peab väga täpselt teadma, mis formaadis videot tahetakse saada. Et materjali filmiti erinevate kaameratega, tuleb kõik konverteerida ühte formaati. Et heli ja pilt on eraldi, tuleb see kõik sünkroniseerida. 20 minutit siia, 30 minutit sinna, aga kokku võtab kõik aega mitu päeva. Samal ajal mitut asja teha ei saa, sest arvutil pole jõudlust.

Otsustasin siis osta arvutile mälu juurde, aga et Apple'i tooted on ilgelt pirtsakad, siis võttis see protsess aega poolteist nädalat ja alles kolmas mälu ka sobis ja töötas. Õnneks on olemas Alar Suija, kes ka telefoni teel suudab kohe nõu anda, mida teha, kuhu klikkida.

Ehk siis enamus aprillist kulus sellele, et asjad saada töötama nii nagu nad peavad. Ja siis kui ma ükskord jõudsin nii kaugemale, et klipp sai valmis ja tuleks see youtube'i üles panna, selgus, et ca 15 minutise klipi ülespanek võtab aega 48 TUNDI! Ehk siis kiire kõne starmani ja palusin endale uue paketi neli korda vingema internetiga.

Monteerimise juures oli minu ees jälle terve rida valikuküsimus – millised tiitrid, kuidas teen üleminekukohad, materjali valiku küsimus – mille jätan sisse, mille mitte.

Püüdsin lähtuda eelkõige lihtsusest – mida lihtsam seda parem. Ja mitte just enda töötegemise lihtsusest, vaid pildi lihtsusest. Ehk siis – ma ei tahtnud, et videod oleksid liiga n-ö kellade-viledega ja kasutatud mustmiljon erinevat võtet. Kuigi see kiusatus mingil hetkel tekkis, kui ma leidsin üles programmist igasuguse posu filtreid, aga õnneks suutsin vastu panna ja neid mitte kasutada. Leidsin, et mul pole veel piisavalt monteerija kompetentsi, et neid niimoodi kasutada, et see rumal välja ei näeks.

Teine oluline punkt oli see, et videod peavad olema ühtsed. Kuna need avaldatakse sarjana, siis ei ole vastuvõetav see, et üks on ühtmoodi teine teistmoodi. Sellest kinnipidamiseks kirjutasin endale paberi peale välja näiteks tähesuurused või RADA7 logo suurus või läbipaistvus ja asukoha koordinaadid. Väikesed asjad, aga nende kohese teadmisega saab võita hiiglama palju aega.

Esimese video sain ma youtube'i üles realselt 16. aprillil. Alguses võttis ühe intervjuu tegemine ikka mitu päeva aega, aga lõpuosas olin võimeline päeva jooksul valmis tegema ühe intervjuu ja teist juba vähemalt alustada, kui mitte päris valmis jõuda. Kiirust võtsid maha juba eelpool mainitud tehnilised tõkked, kui ka see, et teen seda kõike täiskohaga töö kõrvalt. Aprilli lõpus tabas mind veel mingi kummaline viirus, mille tagajärjel olin ma poolteist nädalat hullumeelsete peavaludega pikali, suutmata isegi püsti seista, rääkimata siis monteerimisest.

Monteerimise ja tegelikult igasuguse arvutiga tehtava töötluse puhul on hästi hea nipp see, et kui midagi parasjagu teha ei oska, siis tuleb googeldada või otsida YouTube'ist juhendit. YouTube on täis igasugu nn tutorial videoid, mis näitavad kohe ette, kuidas

üht või teist asja teha. Mulle oli nendest väga palju abi. Probleem tekkis teinekord siis, kui ei tea, kuidas ühte või teist asja nimetatakse, aga enamasti sai lahenduse mõne googeldamise järel. Selle peale nagu alati ei tulegi, et googlist otsida, aga üldiselt leidub seal vastuseid kõikidele küsimustele ja vastajaid on alati mitu.

3.3. Projekti realiseerimise analüüs

Selge on see, et minu algse nägemuse ja lõplikku tulemuse vahel on mingid muudatused ja nihked. Püüan neid analüüsida lähtudes projekti elluviimise protsessi ajalise loogikast ning liigendada protsessi osad kompleksidesse.

3.3.1. I etapp – teema ja formaadi valik

Kuna sellist projekti võimaldatakse tudengitel tänavu teha esmakordselt, siis ei osanud ma isegi kuidagi tasapisi, mõttes selleks valmistuda ning novembri lõpus saadud juhend nõudis kõigepealt natukene süvenemis- ja mõtlemisaega ja n-ö kastist välja saamist. Esimesest ehmatusest ülesaanuna püüdsin leida mingit teemat, mida oleks nii mul endal huvitav teha ja ka teistel huvitav vaadata/lugeda/kuulata. Juhendi ebamäärasus oli ühest küljest nagu karistus, sest tekkis veidi tunne nagu kevadel karjamaale lastud vasikal – ei tea kuhu joosta. Teisest küljest mõistsin, et see on ka tugevus, sest see võimaldab teha mul just seda, mida ma ise tahan.

Võib-olla suurim ebamäärasus, mis tekitas minus palju küsimusi, on mahupiirang, õigemini selle puudumine. Ma ei mõistnud päris tükk aega, et kui palju siis peab seda n-ö tulemit olema ja kuidas seda mõõta. Ega vist ei mõista päris siiani, aga ma loodan, et tehtu mahub kujuteldavatesse piiridesse, mis niisugusel lõputööl võiksid olla.

Tulles tagasi teemavaliku juurde, siis hetkel, kui mul see selgeks sai, sai selgeks ka see, et tegu saab olema audiovisuaalse projektiga, sest sellest üritusest kirjalikke ülestähendusi teha ei olnud valikus. See oli mulle kohe selge. Siinkohal aga tekkis kohe küsimus, et kust saada tehnikat ja tehnika külge inimressurssi nuppe vajutama?

3.3.2. II etapp – planeerimine I ja võttegrupi leidmine

Planeerimise osas ma eraldaksin kaks planeerimise järku – planeerimine, mis toimus enne tiimikaaslaste leidmist ning planeerimine, mis toimus pärast seda. Vastavalt siis planeerimine I ja planeerimine II.

Planeerimise esimene järk koosnes suuresti sellest, et välja mõelda see, et mida ma siis tahan. Ega see pole nii lihtne kui võiks arvata. Kuna mul puudub teletöö kogemus, siis puudus mul igasugune ettekujutus sellest, kui palju tööd niisugune asi nõuab, kui

palju ressursi, ja mille peale mina režisöörina üldse mõtlema pean. Esialgse naiivse nägemuse käigus arvasin ma, et mul oleks vaja kaamerat ja siis kedagi, kes seda kaamerat ka näppida mõistab. Kui kaamera oleks hea planeerimise korral meie instituudist ka saanud, siis sobiva inimese leidmisega olid asjad keerulisemad, sest oskajaid on käputäis, oskajad on hõivatud ja oskajad tahavad raha.

Õnneks aga avanes tänu headele kontaktidele võimalus teha koostööd BFMi tudengitega, keda õnneks sai olema ka rohkem kui üks. Nüüd, tagantjärele vaadates mõistan, et ühe kaamera ja ühe operaatoriga oleks kogu projekt ikka väga niru välja kukkunud.

Olles kirjeldanud oma projekti Reinis Spaiilele, kes oli minu esialgseks kontaktisikuks, tegi ta mulle kiiresti nimekirja vajalikest inimestest ja vajalikust tehnikast. Mõlema muretsemise võttis ta enda kanda. Samas esitas ta ka mulle nõudmise väga täpselt kõik välja mõelda, esiteks milline peab olema kogu ülesvõetava materjali n-ö *mood*, ehk siis juhtnöörid neile, kuidas filmida, teiseks nõudeks oli võttegraafiku väga täpne väljatöötamine, et oleks selge ja üheselt arusaadav kes, millal ja kus peab olema.

3.3.3. III etapp - planeerimine II ehk kõik mis puudutab võtetele eelnenud planeerimisprotsessi

Niisiis, pärast esimest kohtumist operaatoriga pidin hakkama juba hoopis teistmoodi mõtlema. Lõppresultaadi pilt pidi n-ö silme ees jooksma ja vähe sellest – pidin selle ka arusaadavalt teistele ära kirjeldama. Ma pean ütlema, et see on ütlemata keeruline, eriti olukorras, kus eriti ei teagi võimalustest, kuidas midagi saab teha. Vaatasin internetis erinevaid intervjuuvideoid ja püüdsin nende näidete varal siis ka selgitada kuidas ja mida ma tahan.

Ütlesin Reinisele ka, et ta kindlasti ütleks mulle kõiki asju, mida nad tahavad teada eelnevalt ja kõiki asju, mida mina peaksin organiseerima, sest ma ei pruugi ise mingite asjade peale tullagi.

Selle etapi käigus sai selgeks ka see, et mul on tarvis eraldi inimest intervjueerima, sest ma mõistsin, et mul saab nende päevade jooksul olema rohkem sebumist kui küll. Isikuga, kelle ma intervjueerima palusin, olen ma erinevaid koostöid teinud juba aastast 2006, seega teadsin, et tema puhul ei saa ma alt minna. Ja minu hinnangul ei läinud ka.

Mõned päevad enne intervjuusid saime kokku, ma olin eelnevalt valmis teinud iga intervjuueeritava kohta nõ märksõnakaardid ja paari sõnalise taustatutvustuse, et kes on kes ja seejärel võtsime kõik üksipulgi läbi kirjutasime samadele kaartidele üles ka

küsimusi ja muid märksõnu. Needsamad kaardid olid intervjuerimisel väga abiks, et ennast kiiresti kurssi viia ja meelde tuletada, millest me eelnevalt olime rääkinud.

Umbes 2 nädalat enne festivali hakkasin tegelema intervjuude korraldamisega. Palusin festivali kommunikatsioonijuhil teha mulle nimekiri potentsiaalsetest intervjueeritavatest, tegin nende hulgast oma valiku (mis on pikemalt lahti kirjutatud osas 2.1 Intervjuud delegaatidega), otsisin nende kontaktid ning saatsin e-kirjad. Tegin seda piisava ajavaruga, et ei oleks liiga palju aega enne festivali ja et samas poleks ka liiga hilja. E-kirjadele vastasid kõik peale ühe ning nii sai reedene päev üsna kähku juba täis. Jätsin igale intervjuule aega pool tundi, graafiku tegin tunniste intervjuuplokkidena, mille vahele jätsin pool tundi pausi.

Täna sel päeval teeksin graafiku pisut teisiti. Intervjuudeks mõeldud aeg oli küll piisav, aga pausideks mõeldud pooltunnid teeksin pigem veerandtunnised ja lisaks lõuna paiku üks pikem, vähemalt tunnine lõunapaus.

Laupäevane võttegraafik sai mõnevõrra hõredam, aga sel päeval tuli intervjueerida mitut neist inimestest, kes eelnevalt ütlesid, et neile sobiks paremini laupäev, aga ei öelnud mingit kindlat kellaega.

Palju rahmeldamist oli veel seoses ruumiga, kus me endale võttetoa saame üles ehitada. Olin sellega TMW korraldajatele juba tükimat aega pinda käinud, aga vastust ei saanud. Umbes nädal enne festivali saadeti lõpuks signaal ja link hotelli konverentsiruumide fotodega ja öeldi, et kaks ruumi neist on pidevalt kinni, aga et valig ma ülejäänute seast endale meelepärane.

Õhtuse võõndi bändide filmimise võttegraafiku jätsin ma viimase hetkeni üsna lahtiseks, sest tahtsin, et see oleks mõnus endale teha ja poleks samas logistiliselt üle mõistuse keeruline. Ütlesin ka võttegrupile, et kui neil on mõni kindel bänd, mida nad tahavad näha, siis andku aga teada.

3.3.4. IV etapp – festival

Festival algas minu jaoks juba neljapäeval, kui käisime esimest korda koos valgustaja ja teise operaatoriga meile eraldatud ruumi üle vaatamas. Siin selgus üks tõsiasi, mille peale mõtlemist mulle ülesandeks polnud antud ja ma ise ka selle peale ei tulnud, et sellesse nii põhjalikult süveneda – ruumikujundus. Valgustaja lõi jalaga vastu maad ja ütles, et tema ei saa siin valgusega ka mitte midagi teha, et see ruum põnev paistaks.

Tema konkreetsus korraks ehmatas mu ära, aga samas suutsime seal kohapeal kohe genereerida idee, kuidas seda probleemi lahendada. TMW reklaamiks kasutati linnapildist suuri pappkaste, millele festivali graafika oli peale prinditud. Seega palusime endale hunniku neid kaste tuua ning ehtasime sellest siis tausta. Põhiline

ehitamine toimus reede varahommikul, kui valgus oli ka juba olemas ja sai juba läbi kaamera vaadata, kuidas miski paistab.

Järjekordse naiivse esialgse plaani kohaselt tahtsin ma intervjuudest vähemalt mingi osa n-ö jooksvalt ära monteerida ja üles panna. Reede lõunaks sain ma aru, et see pole võimalik. Mul lihtsalt pole puht füüsilist aega et seda teha, seda enam, et tol hetkel oli minu monteerimiseoskus veel kesine ja nagu ka hilisema monteerimise käigus selgus, ka arvuti natuke nõrk.

Et tegelikkuses ka tõepoolest selliseid asju jooksvalt üles panna, oleks kindlasti vaja eraldi inimest, kes sealsamas koha peal asjaga tegeleb. Isegi nüüd läheb mul ühe intervjuu valmistegemiseks paar tundi, aga festivalil ringijooksmise ja organiseerimise kõrvalt ei jäänud mul seda paari tundi kuskilt üle. Samas ma selle üle liialt ei kurvastanud ka, sest teadsin, et mu saadud materjal on väärtuslik ka nädala ja kuu pärast ja aasta pärast, ja pigem mõtlesin selle peale, et tahaksin tüki teha pigem korralikud kui mingid kiirustatud käkid.

See omakorda andis mulle mõningase rahu ja kindluse muude asjadega tegeleda ja asja natuke rahulikumalt võtta.

Õhtuste kontsertide valimise filmimiseks otsustasime vahetult pärast võttepäeva lõppu. Kuna tahtsin, et pärast rahmeldavat päeva see kontsertide osa oleks selline rohkem “lõbus töö”, siis piirdusin mõlema päeva puhul kahe kontserdikohaga, kuna ühest kohast teise jooksmine ei oleks olnud meeldiv ei mulle kui autojuhile, ega ka võttegrupile. Teiseks tulid mängu tehnilised piirangud, täpsemalt näiteks kontserdipaiga helipult ning see, kas sellest puldist on võimalik otse heli lindistada või mitte. Kuna sellised helipuldid on vähestes kohtades, siis määras ka see, kuhu on mõtet minna ja kuhu mitte. Lõpuks oli nagunii selge, et kahe õhtu jooksul esinevast 183st bändist oleme me suutelised üles võtma väga marginaalse osa.

3.3.5. V etapp - postproduksioon

Pärast festivali ulatati mulle üle 230 gigabaidi väärtuses materjali, mis ajaliselt teeb umbes 15 tundi. Seda siis kõik kokku – intervjuud, kontserdid ja kõik muus, mis filmitud sai. Esimene asi, mida ma materjali kätte saades tegin oli see, et sorteerisin kõik ära – igale kõnelejale oma kaust, kuhu kuulusid helifail ning mõlema kaamera videofail. Lisaks nimetasin failinimed ümber, et neist oleks võimalik aru saada. Ilma korraliku lahterdamiseta ei ole võimalik nii mahukat projekti töödelda, st muidugi on, aga kui midagi üles ei leia kunagi, siis lõpuks on segadus suurem kui vaja oleks. Lisaks, kui kõik on korralikult organiseeritud-nimetatud, leiab asjad väga kiiresti üles.

Teine asi, mida ma kohe seejärel tegin, oli varukoopia kolmele välisele kõvakettale. Elu on juba õpetanud, et tähtsatest asjadest tuleb teha mitu koopiat, sest nendega kipub alati midagi juhtuma.

Otsustasin, et ma pean olema suuteline neid tükke kodus monteerima, sest kuna materjali on nii palju, siis kusagil mujal monteerimaskäimine kulutaks liiga palju aega. Selleks aga pidi tehniline pool vastama miinimumnõuetele, et mul üldse oleks võimalik midagi teha (seda protsessi kirjeldan ma üksikasjalikumalt päeviku osas). Siinkohal on muidugi õppetund mulle endale, et kogu selle jama oleks pidanud korda saama hoopis enne festivali, et siis oleks kohe saanud asuda tegudele.

Lühikeste klippide monteerimisprotsess oli järgmine: kõigepealt vaatasin tüki läbi ja lõikasin rohmakalt iga vastuse välja. Kui tundus, et vastuseid tuleb hakata ümber tõstma, et klipp oleks temaatiliselt paremini voolav, siis panin ka paberi peale kirja iga vastuse üldise temaatika ja siis paberi peal mängisin neid ringi. Ebaolulise jutu viskasin vahelt välja. Kui klipp läbi vaadatud ja lahti lõigatud ning terad sõkaldest eemaldatud, siis panin nad vastavasse järjestusse ning seejärel asusin viimistlema alguseid ja lõppe. Kui see tehtud, siis lasin põhipildi rea kokku ning asusin peale panema katteplaane. Kui ma esmalt tegin pisut kilplase tööd ja iga katteplaani kaadri lõikasin eraldi välja, siis lõpuks kujunes mul välja märksa kiirem ja lihtsam tehnika, kus lõikasin katteplaani jupi välja terve ühe vastuse pikkusena ja seejärel juba montaažireal lõikasin katteplaani ribale nn auke sisse, et vahepeal ka teise kaamera pilti näidata. Kui see tehtud, lisasin tiitrid ning kõige lõpuks paremale üles nurka Rada7 logo.

Enne filmima asumist tegime võttegrupiga kokkuleppe, et intervjuueeriya küsimused sisse ei jää, seega tuli need asendada graafiliste küsimustega. Esimese video puhul (Anna Hildur) jäid need natuke märkamatuks, aga ma kuidagi ei julgenud siis veel seadetega nii palju mängida ja neid suuremalt üle ekraani panna. Järgnevate videote puhul tegin juba teistmoodi, sättisin küsimuse suuremalt üle ekraani ja viltu, et ta oleks nähtav.

Pikema filmi osas oli minu eeliseks see, et olin materjali juba risti-põiki läbi töötanud ja teadsin täpselt, kes kus ja mida ütleb. Küll aga pidin üsna pikka aega mõtisklema selle üle, millises järjestuses ma millest räägin. Lõikasin endale vajalikud tükid välja ja hakkasin neid kuidagi temaatiliselt grupeerima. Kui sellega olin enam-vähem hakkama saanud, tekkis küsimus, et millises järjestuses ma neid esitan. Kas üldiselt teemalt konkreetsele või vastupidi. Selle kallal nokitsesin üsna mitu päeva ja tõstsin neid ühte ja teistpidi, aga siis ühel hetkel läks pirn peas põlema ja sain aru, kuidas järjestus peab olema.

Kasutatud kirjandus:

Nimekiri Euroopa showcase-festivalidest

http://www.cirpa.ca/Storage/48/4054_European_Showcasing_Festival_List_updated_nov_21_2011.pdf (vaadatud 24. jaanuar 2012)

2012. aasta konverentsipaneelide teemad

http://www.tallinnmusicweek.ee/seminar_2012.php (Vaadatud 21. mai 2012)

Võrdluseks – näiteks Euroopa suurima showcase festivali Eurosonic Noorderslagi konverentsi pass maksab vahemikus 240-375 eurot. <http://conference.eurosonic-noorderslag.nl/en/news/headlines/article/conference-registration-now-open/> (Vaadatud 21. mai 2012)

Kvalitatiivne analüüs : kompendium Triin Vihalemma loengukursusele / [koostanud] Triin Vihalemm: Tartu Ülikool, 2000